

Jean-Christophe Brisard
Claude Quétel

NICULESCU

COPII DE DICTATORI

SVETLANA STALIN • EDDA MUSSOLINI
ZOIA CEAUȘESCU • BASHAR AL-ASSAD...

Coordonatori:
JEAN-CHRISTOPHE BRISARD
și CLAUDE QUÉTEL

COPII DE DICTATORI

- SVETLANA STALIN
- EDDA MUSSOLINI
- ZOIA CEAUȘESCU
- BASHAR AL-ASSAD

...

Traducere: Gina Belabed

NICULESCU

Descrierea CIP este disponibilă
la Biblioteca Națională a României

© Éditions First, un département d'Édi8
Titlu original: *Enfants de dictateurs*
par Jean-Christophe Brisard et Claude Quétel

© Editura NICULESCU, 2018
Bd. Regiei 6D, 060204 – București, România
Telefon: 021 312 97 82; Fax: 021 312 97 83
E-mail: editura@niculescu.ro
Internet: www.niculescu.ro

Comenzi online: www.niculescu.ro
Comenzi e-mail: vanzari@niculescu.ro
Comenzi telefonice: 0724 505 385, 021 312 97 82

Redactor: Anca Natalia Florea
Tehnoredactor: Lucian Curteanu
Coperta: Carmen Lucaci

ISBN 978-606-38-0172-3

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv prin fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare și accesare a datelor, fără permisiunea Editurii NICULESCU.
Orice nerespectare a acestor prevederi conduce în mod automat la răspunderea penală față de legile naționale și internaționale privind proprietatea intelectuală.

Editura NICULESCU este partener și distribuitor oficial OXFORD UNIVERSITY PRESS în România.
E-mail: oxford@niculescu.ro; Internet: www.oxford-niculescu.ro

CUPRINS

<i>CUVÂNT-ÎNAINTE</i>	7
SVETLANA, FIICA PREFERATĂ A LUI STALIN de Lana Parshina	11
EDDA MUSSOLINI, FIICA REBELĂ de Michel Ostenc	27
CARMENCITA ȘI COPIII EI, CLANUL FRANCO de Bartolomé Bennassar	45
LI NA, PĂPUȘA LUI MAO de Jean-Christophe Brisard	67
ZOIA CEAUȘESCU, UN NUME CA O POVARĂ de Marion Guyonvarch	85
CIUDATUL CLAN AL FAMILIEI CASTRO de Jacobo Machover	103

NESFÂRȘITA PRIBEGIE A COPIILOR ȘAHULUI de Jean des Cars	119
DINASTIA KIM de Arnaud Duval	137
BASHAR AL-ASSAD: DISCIPOLUL ȘI-A ÎNTRECUT MAESTRUL de Frédéric Encel	155
MUAMMAR AL-GADDAFI, COPIII PIERDUȚI AI CONDUCĂTORULUI de Vincent Hugeux	173
FAMILIA MUBARAK, O DINASTIE DECĂZUTĂ de Anne-Clémentine Larroque	193

CUVÂNT-ÎNAINTE

Se numesc Carmen, Fidelito, Svetlana, Li Na... Manualele de istorie nu le-au reținut prenumele. Cu toate acestea, ei au în comun faptul de a fi moștenitorii unora dintre cei mai cunoscuți dictatori ai secolului trecut. Printre cei mai vechi dintre ei: Mussolini, Stalin, Mao, Ceaușescu; printre cei mai actuali: dinastia Kim în Coreea de Nord, Bashar al-Assad în Siria...

Acești copii au fost martorii privilegiați ai unor momente istorice. Ei au împărtășit intimitatea celor care au încercat să plămădească secolul al XX-lea după chipul lor. Cine ar putea mai bine decât ei să ne ofere o nouă viziune despre oamenii aceștia înfățișați adesea ca niște monștri?

Întrebarea este foarte simplă: odată ce își încheiau ziua de dictatori, Stalin, Mao sau Ceaușescu își făceau timp pentru copiii lor? Odată ce treceau pragul căminului lor, acești tirani erau oare în stare să redevină ființe mișcate de vreun sentiment? Copiii lor s-au putut oare dezvolta în mod echilibrat?

Au primit bazele unei educații sociale și emoționale care să le permită să se adapteze la lumea de astăzi? Unii dintre acești părinți vă vor surprinde poate... Astfel, de-a lungul

acestor pagini, îl veți descoperi pe Mao ascultând-o plin de încântare pe fiica sa cea mică în timp ce îi cântă arii de operă în toiul războiului împotriva japonezilor. Veți afla, de asemenea, că tatucul poporului, Iosif Vissarionovici Stalin, nu se poate opune căsătoriei fiicei sale, aceasta nelăsându-se dusă de nas.

Dar acestea sunt excepții.

Actori fără voie ai unui scenariu pe care nu-l puteau controla, acești copii au fost nevoiți să-și sacrifice inocența pentru un regim care vedea în ei continuitatea dinastiei. Ei au fost puși în slujba gloriei personale a tatălui dictator, devenind astfel o prelungire a acestuia, o întruchipare a „iubirii” pe care omul puterii se presupunea că o poartă poporului său.

Nu toți copiii de dictatori au perceput la fel acest rol atât de copleșitor și de mistuitor. Unii au aderat în totalitate la regimul dictatorial al tatălui lor, dedicându-și viața protejării acestei moșteniri. Este cazul fiicei lui Franco, a lui Ceaușescu și al fiicelor lui Mao. Alții au fost implicați de bunăvoie sau cu de-a sila în regimul tatălui lor, pentru ca într-o bună zi să preia frâiele. Aceste dictaturi ereditare sunt rare și fragile. Doar familia Kim din Coreea de Nord a reușit să-și perpetueze puterea. Bashar al-Assad a fost constrâns de familie să fie succesorul tatălui său. El se visa oftalmolog la Londra: a sfârșit prin a deveni dictator sângeros la Damasc.

În sfârșit, unii nu au avut timp să-și dovedească valoarea și să preia puterea la rândul lor: crescuți ca viitori prinți, ruși de practicile violente și dictatoriale ale tatălui – Saddam Hussein își obliga fiii să asiste la execuții încă de la o vârstă fragedă –, își încheie copilăria cu intenția fermă de a-i succeda tatălui, angajându-se astfel în lupte fratricide, ori și-au văzut ambițiile zdrobite de căderea regimului. Este cazul copiilor lui Mubarak în Egipt, ai lui Saddam Hussein în Irak și ai lui Gaddafi în Libia.

Dacă unii își asumă și chiar își revendică moștenirea paternă, pentru alții aceasta este o povară mult prea grea. Aceștia din urmă nu vor face altceva decât să stea ascunși sau să încerce din răspuțeri să rupă legăturile mânjite de sânge. Astfel, Svetlana Stalin a plecat în Vest la câțiva ani după moartea tatălui ei, în timpul Războiului Rece, iar Alina Castro și-a găsit refugiu în Miami, chiar în fața insulei-închisoare administrate cu mână de fier de către tatăl său, Fidel Castro, spre marea dezamăgire a acestuia. Ancorate în trecut și totodată orientate spre prezent, destinele acestor bărbați și ale acestor femei au fost rar prezentate în profunzime. Totuși, cei mai mulți dintre ei sunt încă în viață și nu fac niciun secret din opiniile lor. De aceea am apelat la istorici, la geopolitologi, dar și la reporteri pentru a redacta diversele capitole ale acestei lucrări colective. Toți cei care au contribuit sunt specialiști în dictaturile în cauză. Mulți au trăit în aceste țări și călătoresc acolo în mod regulat. Uneori, ei vor trasa parcursul tuturor copiilor unui dictator, alteori vor alege să-l evoce doar pe unul dintre copii, în funcție de locul său în familie sau de particularitatea relației sale cu tatăl. Pentru a obține informații de primă importanță, autorii au întâlnit uneori rude din familiile acestora, oameni loiali regimului, dar și adversari ai lor. Lana Parshina i-a luat personal un interviu Svetlanei Stalin, cu câțiva ani înainte de decesul fiicei preferate a „tătucului poporului”. Mărturia acesteia impresionează prin adevăr și sinceritate.

Intrați pe furiș pe ușa Istoriei și veți descoperi destinul acestor copii care au avut ghinionul de a se naște dintr-un tată dictator. Un tată pe care întreaga lume le cere astăzi să-l urască.

Jean-Christophe Brisard și Claude Quétel

SVETLANA, FIICA PREFERATĂ
A LUI STALIN

DE LANA PARSHINA

Stăpân peste URSS timp de mai bine de un sfert de secol, Stalin a fost unul dintre actorii principali ai istoriei noastre. Supranumit „tătucul poporului”, modernizator al URSS, mare învingător al lui Hitler, Stalin este înainte de toate autorul unei terori generalizate în țara sa, în care a sistematizat gulagul și a înăbușit în sânge orice fel de amenințare, adevărată sau presupusă, la adresa regimului său. Astfel că ne este greu să ni-l imaginăm ca tată a trei copii. Ne este încă și mai greu să ni-l închipuim îndrăgindu-l pe vreunul dintre ei, adică pe fiica sa cea mică, Svetlana. Și totuși...

(Acest text este rezultatul unei întrevederi a autoarei acestor rânduri cu Svetlana Stalin, la sfârșitul anului 2008.)

Svetlana Stalin s-a născut la 28 februarie 1926. Ea este fiica adorată a lui Iosif Stalin. Cea pe care regimul sovietic o prezintă în fotografiile oficiale drept copilul model, o întruchipare a tineretului comunist: vioaie, mândră și surâzătoare. Și toate acestea doar pentru propagandă. Realitatea este cu totul alta pentru această copilă care, până la urmă, nu avea deloc motive să zâmbească.

O dramă încă din copilărie

Svetlana este cel de-al treilea copil al lui Stalin. Ea are doi frați mai mari. Iakov s-a născut dintr-o căsătorie anterioară, cu nouăsprezece ani mai devreme decât Svetlana. Vasili este cu cinci ani mai mare decât ea. Mama lui Vasili și a Svetlanei, Nadejda Allilueva, este cea de-a doua soție a lui Iosif Stalin. Svetlana și fratele ei au fost repede încredințați unei dădace. Copila nu avea decât patru săptămâni când cea pe care o va numi toată viața „Doica” este aleasă atent de către părinții ei. „Avea 40 de ani când mama a angajat-o. Tatăl meu trebuie să fi avut aceeași vârstă. Mama nu avea pe atunci decât 25 de ani. Doica știa cine era capul familiei și de aceea asculta mai întâi de tata. Datorită ei am putut să-mi păstrez un oarecare simț al umorului. Căci, ca să vă spun drept, nu puteam afirma că părinții mei debordau de umor. Cred că asta m-a salvat.”

De la naștere și până la vârsta de 30 de ani, Svetlana nu s-a despărțit de doica ei. Aceasta, ca o adevărată țărancă rusoaică, îi transmite iubirea față de natură. O inițiază, de asemenea, în literatura națională și o pune să învețe pe de rost opera lui Nekrasov, un poet rus din secolul al XIX-lea. „În familie, toată lumea o iubea pe Doică. Ea era bunica noastră, un izvor de înțelepciune. Datorită ei eram fericită, fiindcă îmi oferea atâta afecțiune...”.

Svetlana nu își amintește să fi primit din partea mamei sale o iubire atât de simplă și de autentică precum cea pe care i-o purta Doica. Și totuși mama ei, Nadejda Allilueva, va fi cea care va zdruncina existența Svetlanei. Toată viața ei își va aminti de această dată: 9 noiembrie 1932. Are doar 6 ani, iar Kremlinul sărbătorește cea de-a cincisprezecea aniversare a Revoluției din Octombrie. Departe de privirile tuturor, Nadejda Allilueva își trage un glonț în cap. Sinuciderea soției lui Stalin este o tragedie care însă trebuie să rămână secretă. Vreme de șaiszeci de ani, versiunea oficială pretinde că aceasta a murit de apendicită. Doar primul cerc al conducătorilor sovietici este corect informat. Ca și Svetlana și Vasili.

Afecțiunea Doicii sporește, devenind aproape vitală pentru cei doi copii. Dar chiar și înconjurată de iubirea și tandrețea Doicii, Svetlana își pierde bucuria și vioiciunea. Devine taciturnă și aspră, încercând să semene cu tatăl ei. În loc să caute să înțeleagă gestul disperat al mamei sale, ea îl respinge cu furie. În ochii ei, sinuciderea nu poate însemna decât slăbiciune. Indiferent de motivele acestui gest, omorându-se astfel, mama Svetlanei i-a trădat pe toți, pe frații și pe tatăl ei, iar Svetlana nu o va ierta niciodată pentru asta. Deși mai mare decât sora lui, Vasili suferă și mai mult în urma dispariției tragice a mamei

sale. El are 11 ani, este un copil labil și firav. Nadejda Allilueva îl adora și îl proteja de orice. Ea îl învățase cu răbdare arta și limbile străine: Vasili știa astfel limba germană și luase cursuri de muzică. Nadejda își dorea ca ei să fie artiști. Spera ca fiul său să devină un mare regizor de film. Însă sinuciderea ei l-a distrus pe Vasili pentru totdeauna.

Marea foamete

Prima soție a lui Stalin, Ekaterina Svanidze, a murit de tifos în anul 1907: deci, în 1932, el este văduv pentru a doua oară și cu doi copii mici. Până acum, s-a remarcat prin absență și indisponibilitate. De la moartea lui Lenin, în 1924, el conduce țara cu cea mai mare întindere din lume și pe cele 170 de milioane de suflete ale acesteia. Sinuciderea soției a venit în momentul cel mai nepotrivit. Uniunea Sovietică trece printr-unul dintre cele mai sângeroase evenimente din toată istoria sa. Țara este în plină etapă de „colectivizare” a pământurilor. Proprietatea privată este desființată, pământurile sunt regrupate în colhozuri sau sovhozuri, niște ferme de stat enorme. Dar sute de mii de țărani se opun directivelor Politburo-ului, prin urmare sunt deportați în masă în Siberia. Acesta este începutul foametei din 1932-1933 care va afecta în principal Ucraina. Între șase și opt milioane de persoane își vor pierde viața în această regiune. La câteva sute de kilometri de Moscova, oamenii mor de foame pe stradă. Sunt raportate scene de antropofagie, de omoruri pentru doar câțiva cartofi...

În aceeași perioadă, Svetlana și Vasili își continuă studiile la o școală de stat. Stalin ține morțiș să îi dea drept exemplu: copiii lui nu beneficiază de niciun privilegiu și este mândru

de acest lucru. Nimic nu trebuie să-i distingă de ceilalți elevi. Doar un singur aspect, esențial bineînțeles: hrana. Un lux vital. Svetlana și Vasili pot mânca în voie în bucătăriile Kremlinului și au acces la alimente adevărate și de bună calitate. Aflați la adăpost în spatele zidurilor palatului moscovit, ei nu vor suferi niciodată de foame. Oare ei știu că tatăl lor poate, doar printr-o simplă semnătură sau un apel telefonic, să hotărască viața sau moartea unor sate întregi? Svetlana și Vasili nici măcar nu-și pot închipui asta; „Tătucul” nu se manifestă niciodată violent față de ei, cel mult poate da dovadă de nerăbdare sau de severitate.

Doi frați sacrificați

„Când tata a rămas văduv, nu știa cum să ne crească!”, își amintește Svetlana. „A ales să ne educe prin studiu și lectură. Mie îmi plăcea enorm să citesc. Vasili, dimpotrivă, detesta lectura, la fel cum detesta și școala. De aceea, tata a hotărât să îl trimită în armată. Credea că așa va deveni un om mai bun. Însă s-a întâmplat exact contrariul. În armată a învățat să bea.” Fără nicio tragere de inimă, Vasili devine pilot în armata aerului. Ca toți ofițerii din regimentul său, el nu decolează niciodată fără a se afla într-o stare de semi-beție. Alcoolul îl ajută să scape de stresul pilotării. Vasili numește această tehnică alcoolizată „deșurubarea”. Cei mai mulți dintre camarazii lui de regiment sunt indivizi de la țară, bine făcuți, înalți și zdraveni. Cât despre Vasili, el este mai degrabă plâpând și neurastenic – ceea ce însă nu-l împiedică să fie un pilot foarte înzestrat. Alcoolul, vodca mai ales, nu are asupra lui același efect ca asupra tovarășilor săi. La 30 de ani, semnele se văd deja. Fața i s-a schimbat,

este buhăită și îmbătrânită. Nici nu mai reușește să țină o conversație. Accesele de violență se înmulțesc. Până și copiilor lui le este frică de el. Mai ales atunci când îi fugărește cu *șașca*, o armă cazacă asemănătoare cu o sabie. Svetlana crede că fratele ei a înnebunit. Iremediabil.

Cu toate acestea, dintre cei trei copii ai lui Stalin, nu Vasili a suferit cel mai mult din cauza comportamentului tatălui, ci Iakov, fiul cel mare. Acesta s-a născut la 18 martie 1907. Este fratele vitreg al Svetlanei și al lui Vasili. Are cu 19 mai mult decât sora lui. În ciuda diferenței de vârstă, Svetlana se simte foarte apropiată de el. Iakov este unul dintre puținii care îndrăznesc să o apere de furia tatălui. „Când Iașa [unul dintre numele de alint de la Iakov] a plecat la război, în anul 1941, povestește Svetlana, soldații purtau încă vechile modele de uniforme sovietice. Tata era mai degrabă tradiționalist și de aceea a impus din nou uniforma țaristă în 1942. Această decizie a ridicat moralul trupelor. Iașa studia la Academia de artilerie. Imediat ce și-a obținut diploma, împreună cu toți cei din promoția sa, a fost trimis pe front cu niște obuziere enorme. Era începutul invaziei germane, iar naziștii devastaseră totul în trecerea lor. Divizia lui a fost repede încercuită de inamic. Iașa era locotenent-major. Un ofițer de artilerie nu-și putea lăsa tunurile pe mâna nemților. Datoria lui era să aleagă mai degrabă moartea decât fuga. De aceea, spre deosebire de ceilalți soldați, el a rămas și a fost făcut prizonier. Era cinstit, calm și modest. A petrecut doi ani în lagărele de prizonieri din Germania. Naziștii îl expuneau pretutindeni, ca pe un animal de circ. Vă dați seama, era fiul lui Stalin... La sfârșitul lui ianuarie 1943, feldmareșalul german Paulus și generalii săi au fost la rândul lor luați prizonieri de către trupele noastre. S-a întâmplat în timpul victoriei de la Stalingrad. Nemții au

propus un schimb. Fratele meu vitreg contra lui Paulus și a generalilor săi. Bineînțeles, tata a refuzat. Era orgolios.”

Imediat ce află că fratele ei cel mare a fost făcut prizonier de către germani, Svetlana o ia în grijă pe fiica acestuia, Galina. Cu toate acestea, Svetlana nu are decât 15 ani. Ea nu-și va revedea niciodată fratele. „Nu am știut niciodată cum a murit Iașa. Unii spun că s-a sinucis aruncându-se pe gardul de sârmă electricat din lagărul unde era închis. Alții afirmă că ar fi fost executat. În orice caz, dacă ar fi fost eliberat sau dacă ar fi scăpat, ar fi fost trimis în Siberia sau într-un lagăr. Așa erau tratați soldații sovietici care fuseseră prizonieri în lagărele germane. Nu mai erau de încredere.”

În plin război

Războiul face ravagii. Svetlana începe să se obișnuiască cu tot ce este mai rău. În interiorul Kremlinului, prietenii ei dispar de la o zi la alta fără a lăsa vreo urmă. Epurările sunt regulate și se fac în tăcere. Totuși, în această atmosferă marcată de spaimă, tânăra va întâlni prima sa dragoste, prin intermediul lui Vasili. Este vorba despre un bărbat de 39 de ani, un regizor. Numele lui este Alexei Kapler, o celebritate în toată Uniunea Sovietică.

Așa cum visa mama lui, de câțiva ani Vasili devine interesat de cinema. Mediul artistic sovietic nu mai are niciun secret pentru el. Fiul lui Stalin încearcă să facă un film documentar despre a 32-a divizie militară, un fel de cronică de război. S-a gândit la tot: scenariu, lumină, cântecul acestei divizii militare. În casa lui Vasili petrecerile se înmulțesc. Petreceri la care sunt invitați numeroși artiști. La una dintre ele, în 1942, Svetlana îl întâlnește pe Alexei Kapler. Marele regizor a venit deghizat în

cavaler. Poartă o armură strălucitoare. „Îmi amintesc că dansa minunat. Îi adoram filmele. Pe scurt, m-am îndrăgostit de el. Știți cum e, la 17 ani te îndrăgostești ușor, de oricine. De primul venit care îți apare în fața ochilor. Așa mi s-a și întâmplat.”

Dar o întâlnire cu unica fiică a liderului sovietic poate fi periculoasă. Svetlana este supravegheată permanent de serviciul secret al tatălui său. Kapler se aștepta de altfel la acest lucru. Unul dintre prietenii săi îl sfătuiește discret să nu răspundă avansurilor adolescentei. „Apropiatii lui îi spuneau să mă lase în pace, dar el nu i-a ascultat. A vrut să se joace de-a cavalerul.” Svetlanei îi este și acum greu să-și amintească restul poveștii. Cum ar putea justifica faptul că tatăl ei l-a trimis pe Kapler în gulag timp de aproape 11 ani? Desigur, în mod oficial, această pedeapsă nu are nimic de-a face cu relația lor: Kapler este acuzat de spionaj în favoarea englezilor. El nu va fi eliberat și reabilitat decât după moartea lui Stalin, în 1954. „Când Kapler s-a întors din lagăr, devenise alt om. Dar și eu eram altă femeie. El părea atât de obosit de viață. Avea deja 50 de ani și nu-și mai dorea decât să-și trăiască restul zilelor în liniște. Eu aveam în jur de 30 de ani, eram divorțată, cu doi copii. Nu mai eram fata de 17 ani pe care o iubise.” Alexei Kapler a fost eliminat din viața Svetlanei la ordinul lui Stalin. La fel ca mulți alți pretendenți.

Admirație, dar concurență

Cu toate acestea, Svetlana nu-i mai poartă ranchiună tatălui ei și aproape că-i dă dreptate. Spre sfârșitul vieții, iată cum îi judeca pe bărbații cu care a trăit: „Foștii mei soți erau oameni banali. După fiecare divorț eram fericită că îmi recâștigam